

The Halachic Status of Lab-Engineered "Clean" Meat

Rabbi Michael Taubes

1. בראשית פרשת וירא פרק יח

(ז) וְאֵל הַבְּקָר רִץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בְּקָר רֶדֶד וְיִתְּנוּ אֵל הַנְּעָר לְעִשׂוֹת אֹתוֹ:
(ח) וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחָלָב וּבֶן הַבְּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לְפָנָיִקָם וְהוּא עֲמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הַעֵץ וַיֹּאכְלוּ:

2. רש"י בראשית פרשת וירא פרק יח

(ח) חמאה - שומן החלב שקולטין מעל פניו:
ובן הבקר אשר עשה - אשר תקן, קמא קמא שתקן, אמטי ואייתי קמייהו:

3. בראשית פרשת תולדות פרק כו

(ה) עֶקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלֵי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתֵּי מִצּוֹתַי חֲקוּטֵי וְתוֹרֹתַי:

4. רש"י בראשית פרשת תולדות פרק כו

(ה) ותורתי - להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני:

5. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף פב עמוד א

מתני'. - ...מציינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמ': דעקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתני מצותי חוקותי ותורותי.

6. שמות פרשת משפטים פרק כג

(יט) רֵאשִׁית בְּפוּרֵי אֶדְמֶתָד תָּבִיא בַּיִת יִקְנֶךָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תִבְשֵׁל גְּדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ:

7. רש"י שמות פרשת משפטים פרק כג

(יט) לא תבשל גדי - ...ובשלושה מקומות נכתב בתורה אחד לאיסור אכילה, ואחד לאיסור הנאה, ואחד לאיסור בישול:

8. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ד עמוד ב

אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא: אמר קרא לא תבשל גדי, דרך בישול אסרה תורה.

9. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט

הלכה א

בשר בחלב אסור לבשלו ואסור לאכלו מן התורה ואסור בהנאה וקוברין אותו ואפרו אסור כאפר כל הנקברין, ומי שיבשל משניהם כזית כאחד לוקה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו, וכן האוכל כזית משניהם מהבשר והחלב שנתבשלו כאחד לוקה ואף על פי שלא בשל.

10. מגיד משנה הלכות מאכלות אסורות פרק ט

הלכה א

וכן האוכל כזית וכו'. דוקא נתבשלו כאחד אבל לא נתבשלו לא שלא אסרה תורה אלא דרך בישול...

11. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז

סעיף א

כתוב בתורה: לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג, יט; לד, כו; דברים יד, כא) ג' פעמים; אחד לאיסור בישול, ואחד לאיסור ז' <אכילה, ואחד לאיסור הנאה. והוציא אכילה בלשון בישול, לומר שאינו אסור מן התורה אלא דרך בישול, אבל מדרבנן אסור בכל ענין. כל בשר בחלב שאינו אסור מן התורה, מותר בהנאה. (טור וארוך כלל ל').

12. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קג עמוד ב

מתני'./ כל הבשר אסור לבשל בחלב - חוץ מבשר דגים וחגבים. ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן - חוץ מבשר דגים וחגבים.

13. רש"י מסכת חולין דף קג עמוד ב

כל הבשר אסור לבשל בחלב - דאע"ג דאמר רחמנא גדי הוא הדין לחיה ועוף ומיפלג פליגי בה לקמן /חולין/ (דף קיג) איכא למ"ד דאורייתא ואיכא למ"ד דרבנן.

ואסור להעלות - דילמא אתי למיכלינהו כי הדדי דקא נגעי ובלעי מהדדי ואע"ג שמותר לאכול בשר אחר גבינה כדאמרינן בגמרא.

14. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קד עמוד ב

מתני'. העוף עולה עם הגבינה על השולחן, ואינו נאכל - דברי ב"ש, וב"ה אומרים: לא עולה ולא נאכל...

15. רש"י מסכת חולין דף קד עמוד ב

ואינו נאכל - עם הגבינה.

16. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט

הלכה כ

אסור להעלות העוף עם הגבינה על השולחן שהוא אוכל עליו גזירה משום הרגל עבירה שמא יאכל זה עם זה, אע"פ שהעוף בחלב אסור מדברי סופרים.

17. רדב"ז הלכות מאכלות אסורות פרק ט

הלכה כ

אסור להעלות העוף וכו'. שם (דף ק"ד ב) פלוגתא דב"ש וב"ה וזו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ואע"ג דאיסור בשר עוף בחלב מדבריהם עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה דאי לא הא לא קיימא הא דקרוב לבוא לידי איסור תורה דלא כתיב בתורה אלא גדי:

18. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פח

סעיף א

אפילו בשר חיה ועוף, אסור להעלותו על שלחן שאוכל עליו גבינה, שלא יבא לאכלם יחד...

19. תלמוד בבלי מסכת יומא דף כח עמוד ב

אמר (רב) + מסורת הש"ס: [רבא] + ואיתימא רב אשי: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין, שנאמר תורת - אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.

20. רש"י מסכת יומא דף כח עמוד ב

אפילו עירובי תבשילין - שאינו הלכה למשה מסיני, אלא תקנת סופרים שעתידין לתקן.

21. רבינו חננאל מסכת יומא דף כח עמוד ב

אמר רב קיים אברהם כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' תורותי שתיים דברי תורה ודברי סופרים:

22. מלבי"ם בראשית פרשת וירא פרק יח

(ז - ח) ואל הבקר רץ, בעצמו. ולפי פשוטו מ"ש ויקח מוסב על הנער, שהנער לקח חמאה וחלב ונתן לפניהם תחלה, ואחר שנצלה הבשר הביא בן הבקר, והוא ר"ל אברהם, היה עומד תחת העץ שלא ישבו לבדם. ויש לחזו"ל שבן הבקר רץ מלפני אברהם ואברהם ברא אחר ע"י ספר יצירה, שעז"א וימהר לעשות אתו שעשה אותו ע"י ספר יצירה. נראה שרצו לתרץ בזה איך האכיל להמלאכים בב"ח, ואמרו שהיה בשר שנברא ע"י ספר יצירה שאין לו דין בשר, וז"ש שלקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה, ר"ל יען שעשאו ע"י ספר יצירה היו יכולים לאכול עם חלב. אבל בפשוט לא קשה כי נתן לפניהם תחלה חמאה וחלב ואכלו ואח"כ שעשה בן הבקר נתן לפניהם הבשר...

23. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף סה עמוד ב

רבא ברא גברא, שדריה לקמיה דרבי זירא. הוה קא משתעי בהדיה, ולא הוה קא מהדר ליה. אמר ליה: מן חבריא את, הדר לעפריך. רב חנינא ורב אושעיא הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה, ומיברו להו עיגלא תילתא, ואכלי ליה.

24. רש"י מסכת סנהדרין דף סה עמוד ב

ברא גברא - על ידי ספר יצירה שלמדו צרוף אותיות של שם.

ולא היה מהדר ליה - שלא היה בו דבור.

מן חבריא - הנבראים על ידי החברים אתה.

עיגלא תילתא - גדול כאלו הגיע לשליש שניו וגמרה גדילתו, דהכי שביחי ומעלי למיכל כמו (בבא מציעא סח, א) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין, לישנא אחרנא - שהיה טוב ובעל טעם כאילו הוא שלישי/שלישי/לבטן.

25. מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף סה עמוד ב

ולא הוה קמהדר ליה כו'. לפי שכח הנשמה שהוא הדבור לא היה יכול לברוא ולפי שאין בו הנשמה שהוא הרוח העולה למעלה רק רוח החיוני שהיא ג"כ בבהמה היורדת למטה א"ל הדר לעפרך וי"מ מן חבריא היינו מן חברי חבר ולא יתכן דאין זה מעשה חובר חבר לברוא גברא אבל מן חבריא היינו מן החכמים שעוסקין בספר יצירה שדרכן לקרות זה לזה כן כמו הונא חברין וק"ל:

26. בראשית פרשת וישב פרק לז

(ב) אֵלֶּה תְּלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן יִשְׁבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רַעְיָה אֶת אֶחָיו בְּצֹאן נְעָר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אֲבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבָתָם רַעְיָה אֶל אֲבִיהֶם:

27. רש"י בראשית פרשת וישב פרק לז

(ב) את דבתם רעה - כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות...

28. של"ה פרשת וישב מקץ ויגש דרך חיים תוכחת מוסר

נז. 'ויבא יוסף את דבתם רעה' (שם). שהיה מגיד לאביו שאוכלים אבר מן החי, ומזלזלים בבני השפחות לקרוא אותם עבדים, והיו חשודים בעריות (בראשית רבה פ"ד ס"ז). ומקשים העולם, חלילה איך להאמין על שבטי יה לעשות מעשים כאלה, ואם לא עשו איך להאמין על יוסף שיוציא דבר שקר מפיו על אנשים גדולים כאלו. גם 'ויבא יוסף את דבתם' משמע שהיה אמת שעשו כן, דזהו החילוק בין 'מוציא' דיבה ל'מביא' דיבה, מוציא דיבה הוא המוציא דיבת שקר, והמביא דיבה דיבה שהיא אמת, הדרן קושיא לדוכתא, איך להאמין זה על שבטי יה קדושים משרתי עליון בני אלהים כולם. ושמעתי שנמצא בקובץ ישן, הענין היה, אברהם אבינו עשה ספר יצירה ומסרו ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב מסרם לבניו אשר הם היותר מיוחסים, כי אין מוסרין סתרי תורה כאלה אלא לצנועין ומיוחסי ישראל בכל דור ודור (ראה קדושין עא א לענין שם המפורש), על כן מסרו לבני הגבירה ולא לבני השפחות. והנה מצינו בגמרא (סנהדרין סה ב) דברא עגלא תלתא בכל ערב שבת על ידי עסק ספר יצירה בצירוף השמות, ובודאי זה הנברא על פי השמות ולא מצד התולדה אין צריך שחיטה, וניתר לאוכלו בעודו חי, וכך עשו השבטים. ויוסף לא ידע והיה סבור שהוא הנולד מאב ואם, הביא דבה זו אל אביו שהם אוכלים אבר מן החי, והם כנים היו וכדין עשו...

29. שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבר מן החי סימן סב

סעיף א

אבר מן החי אסור בבהמה, חיה ועוף.

30. פתחי תשובה יורה דעה סימן סב

(ב) בבהמה. בשל"ה דף ש"ג כתב דבהמה שנבראת ע"י ספר יצירה כמו דמצינו בגמרא דברא עגלא תילתא בכל ערב שבת מותר לאכלו בעודו חי וזה היה מעשה השבטים שהביא יוסף דבתם רעה אל אביהם שאכלו אמ"ה כי יוסף סבר שהיא בהמה גמורה ע"ש ונראה דמ"מ אסור לאכלו בלא שחיטה מדרבנן משום מראית עין...

31. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נט עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה...

...מיתבי: היה רבי יהודה בן תימא אומר: אדם הראשון מיסב בגן עדן היה, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר, ומסננין לו יין. הציץ בו נחש וראה בכבודו, ונתקנא בו! - התם בבשר היורד מן השמים. - מי איכא בשר היורד מן השמים? - אין, כי הא דרבי שמעון בן חלפתא הוה קאזיל באורחא, פגעו בו הנך אריותא דהוה קא נהמי לאפיה, אמר: ידהכפירים שאגים לטרף. נחיתו ליה תרתי אטמתא, חדא אכלוה וחדא שבקוה. איתיה ואתא לבי מדרשא, בעי עלה: דבר טמא הוא זה או דבר טהור? - אמרו ליה: אין דבר טמא יורד מן השמים. בעי מיניה רבי זירא מרבי אבהו: ירדה לו דמות חמור מהו? - אמר ליה יארוד נאלא! הא אמרי ליה: אין דבר טמא יורד מן השמים.

32. רש"י מסכת סנהדרין דף נט עמוד ב

צולין לו בשר - אלמא: הותר לו לאכול בהמות וחיות.

נהמו לאפיה - לאכלו.

ירדה דמות חמור מהו - מי אמר: הא ודאי דבר טמא הוא ואסור.

רוד נאלא - תנין שוטה, עוף ששמו תנין, והוא שוטה ובוכה ומספיד תמיד, וכל תנין דבמקרא מתרגמינן ירודין.

הא אמרו ליה אין דבר טמא יורד מן השמים - ודבר שאינו הוא, ואם ישנו - טהור הוא.

33. בית הבחירה (מאירי) מסכת סנהדרין דף נט עמוד ב

הרבה פעמים מהלכים באויר מתוך עפוש האידים ולסיבות אחרות שרצים ושאר בריות שפילות שבמיני הרחישות והשריחות ויורדות בארץ ודברים אלו אין פקפוק באיסורן כלל ולא אמרו אין דבר טמא יורד מן השמים אלא בדברים שאינם מדרך טבע ותולדות אלא מדרך מופת והוא שנלקחו הדברים במיני הבהמות טהורות וטמאות שהן דברים שאי אפשר בהם אלא מדרך שנוי הטבעים וחדוש הבריאה:

34. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סט עמוד ב

בעי ר' זירא: חטיין שירדו בעבים, מהו? למאי? אי למנחות, אמאי לא? אלא לשתי הלחם מאי? ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא, אבל דעבים שפיר דמי, או דלמא ממושבותיכם דווקא, ואפילו דעבים נמי לא? ומי איכא כי האי גוונא? אין, כדעדי טייעא נחיתא ליה רום כיזבא חטיי בתלתא פרסי.

35. רש"י מסכת מנחות דף סט עמוד ב

שירדו בעבים - עם המטר כששתו העבים באוקיינוס בלעו ספינה מליאה חטין.

36. תוספות מסכת מנחות דף סט עמוד ב

חטיין שירדו בעבים - פירש בקונטרס ששתו באוקיינוס ובלעו ספינה מלאה חטיין וקשה לר"ת דאי מחוצה לארץ וכי הותרו לשתי הלחם כשביל שהיו בעבים מ"מ ממושבותיכם בעינן וליכא ואי מארץ ישראל וכי נאסרין הן על ידי כך אלא נראה לי דעל ידי נס ירדו בעבים כי הנהו אטמהתא דפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:).

37. דף על הדף שבת דף כא עמוד ב

הנה מה שהביא בספר אסיפות רבינו חיים הלוי מבריסק ז"ל: ותמה מרן הגר"ח זצ"ל דלכאורה יש לעיין איך יצאו ידי חובת הדלקת המנורה באותו שמן, הרי אין כשר למנורה אלא "שמן זית" שהוא שמן של זית, וזה היה שמן של נס ולא של שמן זית? אלא ע"כ אמר הגר"ח שהנס לא היה בכמות, בתוספת שמן, אלא באיכות, שנתעצם כח השמן ודלק שמונה ימים. והם עירו את כל השמן שבפך למנורה, אלא שבכל לילה כלה חלק השמיני ממנה, הנס היה איפא ביום הראשון ממש באותה מידה עצמה כבשאר הימים. וביסוד זה תירץ את קושית הבית יוסף אמאי דמדלקינן שמונה ימים זכר לנס, הרי כיון שעל יום אחד היה בהפך שנמצא שמן מן המוכן, הרי שלא הוצרכו לנס אלא על שבעה ימים, ולמה תקנו שמונה ימים לחנוכה? ולפי הנ"ל מובן כיון דהנס היה באיכות ולא בכמות, א"כ הנס היה ביום הראשון כבשאר הימים, והיה הנס שמונה ימים...

...וכן אמר פעם מסברא הגר"ד הלוי סולוביצקי זצ"ל בן מרן הגר"ח זצ"ל בשיעור מנחות ס"ט ע"ב שדבר זה לא יצא מפי הגר"ח ז"ל מעולם. דהרי בסוגיא כאן פשיטא לן דחטיין שירדו בעבים [פי' שנבראו בעבים ע"י "נס", תוס'] דכשרים למנחות. ורק מבעי לן אי כשר לשתי הלחם, אי "מושבותיכם" דוקא, [פי' שצריך שיהא גידולו "מקרקע" ארץ ישראל] או רק לאפוקי חו"ל. הרי מבואר ד"נס" יכול ליצור "חטיין" ממש שיהיו כשרים למנחות אע"פ שכל המנחות באות מן ה"חטיין", וכן כשרים הם לענין שתי הלחם, אלא דרק מבעי לן אי

מקרי "ממושבותיכם" משום שלא גדל "מקרקע" ארץ ישראל, אבל הא פשיטא לן שמקרי "חטיין". וא"כ כמו שנס יכול לברוא חטיין ממש דמתקריין "חטיין" הכי נמי יכול הנס לברוא "שמן זית ממש" ויהא נקרא "שמן זית", עכ"ד...
...וכן אמר הגאון ר' משולם דוד סולוביציק שליט"א שאביו מרן הרב זצ"ל אף פעם לא תירץ תירוץ זה בשמו של מרן הגר"ח...

38. מלכים ב פרק ז

(ז) וַתָּבֵא וַתַּגֵּד לְאִישׁ הַאֲלֵהִים וַיֹּאמֶר לְכִי מְכָרִי אֶת הַשָּׁמֶן וְשִׁלְמִי אֶת נְשִׁיכִי וְנִשְׁבַּח בְּנִיכִי וּבְנִיכֶּךָ תִּחְיֶי בַּנֹּתָר:

39. רד"ק מלכים ב פרק ז

(ז) ושלמי את נשיכי - ושלמי למרי חובותיך ובתוספתא וכד אתרחיש לה להווא ניסא אמרת ליה לנביא דה' אית עלי עשור מהאי מישחא או לא אמר לה בעליך זן נביאיא דה' במילתא דליכא עליה עשורא ואף את לית על משחך עשור דמן ניסא הוא...

40. שו"ת להורות נתן חלק ז סימן יא

ט) אולם יש להעיר מהא דמנחות (ט ב), בעי רבי זירא חטיין שירדו בעבים מהו לשתי הלחם, ממושבותיכם אמר רחמנא לאפוקי דחוצה לארץ דלא אבל דעבים שפיר דמי, או דלמא ממושבותיכם דוקא ואפילו דעבים נמי לא, ופירש"י שירדו בעבים עם המטר כששתו העבים באוקיינוס בלעו ספינה מלאה חטיין. אבל תוס' פירשו, דעל ידי נס ירדו בעבים עיי"ש. ולכאורה תקשי, דבשלמא לרש"י שהן חטיין טבעיים אתי שפיר, שהם כשרים מצד עצמן אלא החסרון הוא במה שלא הובאו מארץ ישראל כיון שבאו מן העבים, אבל לתוס' דהויין חטיין של נס, א"כ אף אם מושבותיכם לאו דוקא והעיקר שלא יהיה משל חו"ל, מכל מקום איך הן כשרים לשתי הלחם, הלא בקרא כתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים, ובודאי שהתורה לא דברה אלא מלחם טבעי הבא מן הקמח שגדל בדרך הטבע כמנהג העולם, אבל אם ירדו בדרך נס מנלן שהוא בגדר לחם חטיה בכלל. ומוכח דס"ל לתוס' דאף דבר שנברא בדרך נס הוי ג"כ בגדר דיני התורה. ומכל מקום יש לומר דאין מזה ראייה דגם דבר הנברא ע"י ספר יצירה הוי בכלל זה, די"ל דדוקא דבר הבא בדרך נס בלא מעשה ידי אדם חלים עליו דיני התורה דכיון דחזינן דשייך נס כזה א"כ הוי ליה כעין כדרכו, אבל כשעשאו האדם על ידי ספר יצירה ולא נעשה מאליו בדרך נס, שמא אין זה בגדר דיני התורה דהוי שלא כדרכו.

41. תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ה עמוד ב

מתני'. - בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה; מותר באכילה, וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה - אסור באכילה, שהיוצא מן הטמא - טמא, והיוצא מן הטהור - טהור.

42. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק א

הלכה ה

בהמה טמאה שילדה כמין בהמה טהורה אע"פ שהוא מפריס פרסה ומעלה גרה והרי הוא כמין שור לכל דבר או כמין שה הרי זה אסור באכילה, שהגדל מן הטמאה טמא ומן הטהורה טהור...

43. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בהמה וחיה טהורה סימן עט

סעיף ב

טמאה שילדה כמין טהורה, אע"פ"י שיש לה כל סימני טהרה, אסורה. וטהורה שילדה כמין טמאה, מותרת, אע"פ שיש לה כל סימני טומאה...

44. ויקרא פרשת שמיני פרק יא

(ד) אַף אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמִּצְלֵי הַגֵּרָה וּמִמִּפְרִסֵי הַפְּרָסָה אֶת הַגְּמֵל כִּי מִצְלָה גֵּרָה הוּא וּפְרָסָה אֵינְנָהּ מִפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם:

45. דברים פרשת ראה פרק יד

(ז) אף את זה לא תאכלו ממצלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מצלה גרה הפה ופרסה לא הפריסו טמאים הם לכם:

46. תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ו עמוד ב

ורבנן, האי גמל גמל מאי עבדי ליה? חד לאסור עצמו, וחד לאסור חלבו, ור' שמעון לאסור חלבו מנא ליה? נפקא ליה מאת הגמל, ורבנן - אתים לא דרשי.

47. רש"י מסכת בכורות דף ו עמוד ב

גמל גמל - אחד בתורת כהנים ואחד במשנה תורה.
לאסור חלבה - של גמלה.
את הגמל - משמע את הטפל לגמל והיינו חלבו.

48. ויקרא פרשת שמיני פרק יא

(טז) וְאֵת בֵּית הַיְעֲנָה וְאֵת הַתְּחִמָּס וְאֵת הַשֶּׁחַף וְאֵת הַגִּיץ לְמִינֵהוּ:

49. תלמוד בבלי מסכת חולין דף סד עמוד ב

אמר חזקיה: מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה? שנאמר: אואת בת היענה, וכי בת יש לה ליענה? אלא איזו זו ביצת טמאה.

50. ויקרא פרשת שמיני פרק יא

(ח) מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וּבְגִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ טְמְאִים הֵם לְכֶם:

51. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ג

הלכה ו

אף על פי שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא אסורין מן התורה אין לוקין עליהם שנאמר מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה על הביצה ועל החלב, והרי האוכל אותן כאוכל חצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות.
הלכה יא
אפרוח שנולד מביצת טרפה מותר שאין מינו טמא...

52. חידושי ר' חיים הלוי הלכות מאכלות אסורות פרק ג

הלכה יא

...ונראה לומר, דבאמת הך דינא דיוצא מן הטמא טמא מחדש לן תרתי, דטהור הנולד מן הטמא איסורו הוא מחמת עצמו ואהני ליה הך דינא דיוצא מן הטמא טמא שיהא איהו מצד עצמו חייל ביה איסורא דאמו, ובדין אמו קאי, דהרי הוא כאמו, ועוד נכלל ביה דין איסור בפני עצמו של יוצא מן הטמא, דמשום זה לחוד שהוא יוצא מן הטמא חייל ביה איסורא, ואף דאינו קאי בדין אמו ולא חייל עליו איסור מצד עצמו, מ"מ אסור הוא מאיסורא דיוצא מן הטמא, ואיסורו אינו מחמת עצמו כי אם משום שיוצא מן הטמא זהו איסורו.
ומתבאר זאת מדברי הרמב"ם בפ"ג מה' מאכלות אסורות הל"ו שכתב ז"ל אעפ"י שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא אסורין מן התורה אין לוקין עליהן שנאמר מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה על הביצה ועל החלב והרי האוכל אותן כאוכל חצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואינו לוקה עכ"ל, והרי בטהור הנולד מן הטמא ודאי דלוקין עליו ואע"ג דתרווייהו איסוריהו משום יוצא מן הטמא ניהו, אלא ודאי כמו שכתבנו, דטהור הנולד מן הטמא איסורו הוא מחמת עצמו, והרי הוא נכלל באיסורא דטמאים האמור בתורה, וממילא דיש בהו גם מלקות ככל הטמאים, משא"כ חלב וביצים של טמאים איסורן אינו מחמת עצמן כיון דאינן מין בשר ואין בהן איסורא דטמאים האמור בתורה, ורק דאסורין הן מאיסורא דיוצא מן הטמא, וע"כ אין בהם מלקות, ומשום דאע"ג דאסור מן התורה מ"מ דין איסור זה של יוצא מן הטמא כאיסורא דחצי שיעור שאין בו רק איסורא ולא מלקות, וזהו שכתב הרמב"ם טעמא משום שנאמר מבשרם על הבשר הוא לוקה ואינו לוקה על הביצה ועל החלב, ר"ל דהך קרא דמבשרם אתי לאורויי על איסורא דטמאים דאינו רק בבשר, ולא על ביצה וחלב, ולא חייל בהם איסורא דטמאים מצד עצמן, וא"כ ממילא דדין יוצא שלהן חייל רק לענין זה שיהיו אסורין מאיסורא של יוצא מן הטמא, ובהך איסורא לית ביה מלקות כחצי שיעור. ולפ"ז נראה דחלוק בזה ולד טמאה מולד טריפה, דהנה זה שכתבנו דבכל היכא דהוי מין בשר מהני ליה הך דינא דיוצא מן הטמא טמא לענין שיהא חייל בהולד איסורא מצד עצמו, כל זה לא שייך אלא בטמאים, דאיסורו במינו תלוי, ומעצמו הוא שבא לו איסורו, ע"כ שפיר שייך דבר זה גם בהולד שהוא כאמו וחד איסורא להו, משא"כ בטריפה, שאיסורה דבר אחר גרם לה ואין איסורה בא לה מעצמה, א"כ ממילא לא שייך בזה שיהא גם הולד כמותה שיהא גם הוא חשוב טריפה, ובעל כרחך דאיסורו של

הולד הוא רק מאיסורא דיוצא מן הטמא, שזה שהוא יוצא מן הטמא גורם לו איסורא, וע"כ שייך דבר זה גם בטריפה, כיון דיוצא הוא מן האסור ע"כ גם הולד אסור...

53. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף מט עמוד א

והתניא: שדה שנזדבלה בזבל עבודת כוכבים, וכן פרה שנתפטמה בכרשיני עבודת כוכבים - תני חדא: שדה תזרע, פרה תשחט, ותניא אידך: שדה תבור, ופרה תרזה; מאי לאו הא ר' יוסי והא רבנן... אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי.

54. רש"י מסכת עבודה זרה דף מט עמוד א

בכרשיני עבודת כוכבים - של תקרובת עבודת כוכבים או שעבדום. תבור - עד שתכלה ממנה כל שבח הזבל ותהא בורה ולא יזרענה. תרזה - תכחש.

מאי לאו הא - דקתני שדה תזרע ר' יוסי היא דשמעינן ליה דאמר גבי ערלה וזה גורם מותר ה"נ תזרע והזרעים גדלים ע"י זבל דאיסור וקרקע דהיתר דלא שאני ליה בין עבודת כוכבים לשאר איסורין... והא - דקתני שדה תבור רבנן היא דאמרי אף היא נעשית זבל כו'...

55. רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ז

הלכה יד

...ומותר ליטע תחתיה ירקות בין בימות החמה שהן צריכין לצל, בין בימות הגשמים, מפני שצל האשרה שהוא אסור עם הקרקע שאינה נאסרת גורמין לירקות אלו לצמוח וכל שדבר אסור ודבר מותר גורמין לו הרי זה מותר בכל מקום, לפיכך שדה שזבלה בזבל עבודת כוכבים מותר לזרוע אותה, ופרה שפטמה בכרשיני עבודת כוכבים תיאכל וכן כל כיוצא בזה.

56. שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמב

סעיף יא

מותר ליטע תחת האשרה ירקות, בין בימות החמה שהם צריכים לצל בין בימות הגשמים, כה מפני שצל האשרה, שהוא אסור, עם הקרקע, שאינה נאסרת, גורמים לירקות אלו לצמוח, וכל שדבר אסור ודבר מותר גורמין לו, הרי זה מותר בכל מקום. לפיכך שדה שזבלה בזבל של עבודת כוכבים, מותר לזרוע אותה. ופרה כג' { שפטמה בכרשיני עבודת כוכבים, תיאכל. וכן כל כיוצא בזה.

57. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כט עמוד ב

מתני'. - ... אמר ר' יהודה: שאל ר' ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך, אמר לו: מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים? אמר לו: מפני שמעמידין אותה בקיבה של נבילה.

58. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט

הלכה טז

... אבל המעמיד בעור קיבת נבילה וטרפה ובהמה טמאה הואיל והמעמיד דבר האסור בפני עצמו נאסרה הגבינה משום נבלה לא משום בשר בחלב, ומפני חשש זה אסרו גבינת עכו"ם כמו שביארנו.

59. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ג

הלכה יג

... ואם תאמר והלא עור הקיבה דבר קטן הוא עד מאד בחלב שעמד בו ולמה לא יבטל במיעוטו, מפני שהוא המעמיד הגבינה, והואיל ודבר האסור הוא שהעמיד הרי הכל אסור כמו שיתבאר.

60. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז

סעיף יא

... אבל המעמיד בעור קיבת נבלה, וטריפה, ובהמה טמאה, אוסר בכל שהוא. הגה: משום דדבר האסור בעצמו, ומעמיד, אפילו באלף לא בטיל (כ"כ ב"י לדעת הרשב"א והר"ן)...

61. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז

סעיף י

...הגה: ...עור הקיבה, לפעמים מולחים אותו ומייבשין אותו, ונעשה כעץ, וממלאים אותו חלב, מותר; דמאחר שנתייבש הוא כעץ בעלמא, ואין בו לחלוחית בשר (ב"י בשם שבולי לקט).

62. שו"ת אחיעזר חלק ג סימן לג

(ה) בדבר שאלת הדר"ג אם באפשר להכשיר מין אבק חדש אשר מוצאו מעצמות יבשות אשר מערבים אותו בהרבה מיני מאכל גם מעמידים על ידו מינים שונים, וביאר אופן עשייתו בפרטיות, שלוקחים עצמות יבשות ושורין אותן בעסיד מלח, אח"כ שמים העצמות במים עם חמר וגם שמים העצמות בפוספר, ומבשלים ומנקין ומייבשין, והעצמות מתיבשות אח"כ במשך ארבעים ושמונה שעה וטוחנים אותו כמו קמח סוכר, ומבאר כתר"ה הכל בדיוק אופן העשי'. והנה כתר"ה העלה להתיר בדברים נכונים, עפ"מ"כ הרמ"א ביו"ד פ"ז סי' ט' בעור הקיבה דלפעמים מולחים אותו ומייבשין ונעשה כעץ וממלאים אותו חלב מותר דמאחר שנתייבש הוא כעץ בעלמא ואין בו לחלוחית בשר, והש"ך כ' דה"ה בשאר בני מעים והרבה אחרונים מתירים גם בבשר אסור ודם ותולעים אם נתייבשו כעץ וכ"ש עצמות שאין עליהם איסור לאו בנבילה וטריפה כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' מאכ"א, ופלפל בזה ונסתייע מד' הר"מ מבשר המת שנפרך, ומד' הירושלמי בערלה פ"ג, ומד' הרמ"א בסו"ס קנ"ה גבי שרץ שרוף, זהו תו"ד. ולכאורה בעצמות יבשות אין שום חשש, דהא עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור כמבואר ביו"ד סי' צ"ט, ואפי' בעצמות הרכין שהחמיר הש"ך כ' הפוסקים דאם הסירו הבשר ונתייבשו דינם כשאר כלי עצם וכלי מתכות ועץ [ומש"כ הרמב"ם בפ"ד מה' מאכ"א הי"ח מן העור והעצמות והגידין כו' אע"פ שהוא אסור הר"ז פטור היינו בעצמות הרכין או שיש בהם מוח, אבל בעצמות הקשים והיבשים בודאי גם איסורא ליכא, וכ"ה במשנה בפ' העור והרוטב, ופירש"י שיש בהם מוח ואינם מצטרפים לכזית להשלים שיעור נבילה לטמא, דזה ילפינן מדרשא דנבלתה] וא"כ פשוט דעצמות שנתייבשו אין בהם חשש איסור כלל. ועי' בתוס' ע"ז ס"ט דודאי רגלי הדבורים כיון דעצמות בעלמא נינהו מותרים דהא עצמות החמור טהורות ורגלי הדבורים כעצמות החמור כו' ולענין אכילה שפיר דמי... אבל בעושה מזה אבק דק לצורך העמדה ומעמיד בזה, אין בזה אחשבי' ובעיקר ההוראה הנני מסכים עם רומעכת"ר להקל בזה.

63. שו"ת הר צבי יורה דעה סימן פג

גלידה שמערבים בה דז'עלאטין בדבר הגלידה הנמכרת במקומות שמערבים בה אבק דז'עלאטין /ג'לטין/ וחומר זה נעשה מרגלי חזירים ועורותיהם ועורות עגלים באפן זה: מבשלים את הנ"ל זמן רב, מסננים את התבשיל ומעמידים את המרק הזך עד שנקרש, מיבשים אותו וטוחנים אותו לאבק דק, ואבק זה יש לו הכח להקריש כל מאכל או משקה אשר יתערב בתוכו. ותוכן השאלה היא, אם בשביל פעולת ההקרה חשיב כמו מעמיד קיבת עגל בחלב או שאור בעיסה שאינו בטל אף באלף, או שדבר מעמיד שאינו בטל הוא מפני הטעם החריף שנותן בהתערבותו. והנה כת"ר מצדד דהטעם הוא העיקר ומכיון שנעשית בבית חרושת של גויים דאין זה נוגע למבטל איסור לכתחילה וגם טעם אין כאן והתערבות הוא ביותר מששים, לכן רוצה להתיר, עכת"ד השאלה... המורם מכל הנ"ל, שאם האבק שנתייבש הוא נפסל מאכילת אדם בלבד, זה תלוי במחלוקת הפוסקים, להש"ך מותר, ולדעת הנודע ביהודה אסור, אולם אם הוא נפסל גם מאכילת כלב, לדברי הכל פקע ממנו שם האיסור אע"פ"י שנפסל אחר שכבר חל עליו האיסור, כמבואר שם בנוב"י, עיי"ש. ואבק זה אפשר דנפסל גם מאכילת כלב ושום בעל חי לא יאכלנו ופקע ממנו שם האיסור וא"כ אין לאסור התערבות ואת זה צריך כת"ר לברר, אולי יעשה זה ע"י בקי באומנות החעמא /הכימיה/, או על ידי רופא מומחה שיהיה בקי לשער אם זה נפסל גם מאכילת כל בע"ח או לא. ועד שיברר כת"ר אין להורות היתר בדבר זה, אבל לצאת במחאה בדבר שהרבים כבר הורגלו ולא ישמעו אינו כדאי מכמה טעמים.

64. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן כז

בדבר דזעלאטין שנעשו מעורות בהמות כשרות אם מותר לאוכלם במיני חלב י"ז אדר תשכ"ג. מע"כ ידידי הרב הגאון כש"ת מוהר"ר נחום צבי קארנמעל שליט"א הגאב"ד אלבאני. הנה בדבר הדזעלאטין הנעשים מעורות כשרים וגם נמלחים אם מותר להחשיבם לפארעווע ולאוכלם גם במיני חלב, הרי כבר בארתי בספרי אגרות משה על יו"ד סימן ל"ז שיותר נוטה לע"ד שעור בחלב ליכא שום איסור אף לא מדרבנן אף בעורות לחים ורק למעשה כיון שהפמ"ג סימן פ"ז ס"ק כ"ב בש"ד כתב ודע דעור בחלב פטור אבל אסור יש להחמיר, שלכן כתבתי שבעור יבש כעץ שלפשוט לשון הרמ"א בסעיף י' והנוב"ק יו"ד סימן כ"ו הובא בפ"ת ס"ק כ"א אף בעור הקיבה יבש מותר אף בכבישה וה"ה שיתירו אף בבשול, יש

להתיר כיון שאף להפמ"ג שאוסר בעור הוא רק מדרבנן אף בלח וכיון שביבש אף בעור קיבה האסור מדאורייתא הוא רק ספק דפלוגתא דרבוותא יש להתיר בפשיטות בעור שאף אם נאסור הוא רק מדרבנן שאף לכתחלה יש להתיר עיי"ש. וכן נראה בכל ספק שיהיה שיש להתיר בעור, ולכן אף שמה שמש"כ כתר"ה ששמע שדזעלאטין אינו דבר הנותן טעם ואינו דבר ודאי ולא היה לן למיסמך ע"ז באיסור ודאי אף אם היה רק מדרבנן, אבל העור שיותר נוטה שאין בו שום איסור לענין חלב ורק שיש קצת ספק מצד שיטת הפמ"ג שמא יש בו איסור מדרבנן היה לן לסמוך ע"ז אף אם הוא ספק ולהתיר. אך מטעם זה אולי יש לברר בטעימת איזה אנשים במיני היתר אם הדזעלאטין הוא דבר הנותן טעם ולא נכנס זה בחשיבות ספק כלל כיון שאפשר לברר...

...ודזעלאטין הנעשה מעורות בהמות טמאות ונבלות וטרפות יש לאסור דאיסורא איכא בעורות ועצמות וכדומה אף שפטור כדאיתא ברמב"ם פ"ד ממ"א הי"ח שכתב אע"פ שהוא אסור ה"ז פטור וממילא אסור גם הדזעלאטין מהם. ידידו מוקירו מברכו בחג כשר ושמח, משה פיינשטיין.

65. שו"ת יביע אומר חלק ח - יורה דעה סימן יא

כשרות הג'לאטין בהלכה

הנה ייצור הג'לאטין הוא מעורות או מעצמות רכים (סחוס) של בהמות נבלות וטרפות, או מבהמות טמאות, ששורים אותם במלח וסיד ומנקים אותם היטב, ומייבשים אותם הרבה בחום השמש במשך כמה חדשים, ומערבים בהם חומרים כימיים מסויימים, וטוחנים אותם ונעשים קמח דק, ונותנים אותם במאכלים שונים כדי להקפאם. והנה יסוד ההיתר בזה נשען על דברי הרמ"א בהגה יו"ד (ס' פז) בשם השבולי הלקט, עור הקיבה שמולחים ומייבשים אותו וממלאים אותו חלב, מותר, שמכיון שנתייבש העור הוי כעץ בעלמא, ואין בו שום לחלוחית בשר. וכן הוא בבית יוסף שם...

ז... ומ"ש עוד שבג'לאטין חשיב אחשבינהו כיון שמערבו בכוונה, הנה בשו"ת אחיעזר ח"ג (ס' לג סוף אות ה) כתב, שמאחר שעשה מזה אבק דק לצורך ההקפאה בלבד אין בזה משום אחשביה, ויש להקל. ע"ש. ודבריו נכונים ואמתיים לדינא. וכן יש להשיב על יתר דברי הרב משנת ר' אהרן הנ"ל, כאשר עיני המעיין תחזינה מישרים, אלא שעדיין יש לחוש לכאורה לשמא נתבשלו עצמות האיסור שנעשה מהם הג'לאטין, ביחד עם בשר האיסור שעמהם, ובלעו טעם האיסור, שבזה מפורש בטוש"ע (ס' צט ס"ב) שעצמות אלו מצטרפים עם האיסור, לפי שבלעו מבשר האיסור. ומיהו י"ל שמכיון שאינם בני יומן הו"ל נותן טעם לפגם, ואף שבכלי שאינו בן יומו גזרו חז"ל גזרה משום כלי בן יומו, בעצמות בעלמא לא גזרו. וכן כתב בשו"ת אחיעזר ח"ג (ס' לג אות ה), שהרמב"ם שאסר העצמות היינו דוקא בעצמות הרכים, אבל בעצמות הקשים והיבשים בודאי שגם איסורא ליכא, וא"כ פשוט שג'לאטין שנעשו מעצמות שנתייבשו אין בהם חשש איסור כלל, וכדקי"ל ביו"ד (ס' צט) שעצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור, ואין לחוש מהעצמות שנתבשלו עם הנבלה ובלעו ממנה, שהרי באינו בן יומו נטל"פ מותר, ואף דלכתחלה אסרו גם בקדרה שאינה בת יומה, מ"מ באופן זה שנפסדו לגמרי ע"י הסיד של מלח והפאספאר השורף ומכלה כל הבלוע, ושוב אינם ראויים לפלטה, הילכך אין לחוש כלל.

66. שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן ק

ז. כלאים בהנדסה גנטית

בענין שאלתו בדבר הנדסה גנטית, שמכניסים חלקיקי תאים מבריה אחת לשניה, ובזה משנים את תכונותיה של השניה, ועי"ז להתיר איסור כלאים מכיון שאין חלקיקים אלו נראים לעין האדם, כיון שאנשים מטפלים בחלקיקים האלה ומעבירים אותם ממין אחד לשני הרי זה חשיב ממש כנראה לעינים ולא דמי כלל לתולעים שאינם נראים. אמנם בבעלי חיים נלענ"ד דאין בעצם העשייה שום איסור של הרבעה כיון שזה רק ע"י העברת "חומר" ממין אחד תוך מין בעל חי אחר...

67. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כד עמוד ב

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן.

68. רש"י מסכת פסחים דף כד עמוד ב

אלא דרך אכילתן - אלא אם כן אכלן דרך אכילתן.

69. קובץ שעורים כתובות אות רב

(רב) [דף ס ע"א] יונק מפרק כלאחר יד הוא. נראה דהא דפטור בשבת בעושה כלאחר יד אינו דין מיוחד באיסורי שבת כמו מקלקל ומלאכה שאצל"ג, אלא כן הוא בכל דיני התורה, שלא נאמרו אלא כפי דרך הרגיל, ומה"ט פטור באכילת והנאת איסור שלא כדרך אכילה והנאה דכיון דכתב קרא אכילה סתם לא איירי אלא בכדרכה, ותנא דבי ר"י ר"פ העור והרוטב על כל זרע זרוע כדרך שבנ"א מוציאין

לזריעה, וראיה לזה, דפסח שבישלו בחמי טבריא דפטור כמו בשבת, דתולדת חמה אינו בישול, וטעמא דפטור בשבת משום דאין דרך בישול בכך, כמו שפירש"י שבת ל"ט, ונראה דה"ה לענין מבשל בב"ח בחמה דג"כ פטור משום דאין דרך בישול בכך.

70. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז

סעיף ג

...הגה: ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף, הואיל ואינו רק מדרבנן. אבל בשר בהמה, יש להניח אצל החלב שקדים, משום מראית העין, כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ו לענין דם.

סעיף ד

אסור לבשל בחלב אשה, מפני מראית העין...

71. ש"ך יורה דעה סימן פז

ו ונהגו לעשות חלב משקדים כו' הואיל כו' - ... אבל מהרש"ל פכ"ה סי' נ"ב למד מהך דדם דגים דכפורים וכיוצא בו שרגילים לאכול תרנגולת בחלב שקדים שאסור אם לא שיניח שקדים אצלו בתוכן ובצידן להיכירא ובפרט גבי בשר עוף דאיכא למיחש טפי שלא ידמו לומר בשר עוף בחלב שרי אפי' מדרבנן כר"י הגלילי עכ"ל וכן הסכימו האחרונים וכן נלפע"ד (שוב בא לידי ס' באר שבע ומצאתי שפסק נמי הכי) דהא אפילו במידי דרבנן חיישינן למראית העין בכמה דוכתי...

72. פלתי סימן פז

(סעיף ד') [ח] דכל שכן דאסור לבשל לכתחילה בחלב טמאה וכו'. - ... וא"כ בחלב שקדים, דכיון דשכיח לבשל בחלב שקדים, ומוטעם למאוד, לא חששו למראית עין כלל, דמהיכי תיתי נתלה באיסור, ולא בהיתר, ולא קשה מידי בשום אופן:

73. שו"ת יביע אומר חלק ו - יורה דעה סימן ח

ב"ה. תל אביב. כ"ב חשוון תש"ל עמודי שש. לפ"ק. נשאלתי מאת הרה"ג כ' פ' טכורש נ"י, ראש מחלקת הכשרות כאן, אודות מה שנהגו כעת בכמה בתי מלון להגיש לאורחים אחר ארוחה בשרית, כוס חלב סינטטי שאין בו כל תערובת של חלב אמיתי, אלא הוא חלב צמחוני בלבד, האם אין לחוש בזה משום מראית העין של התיירים המתגוררים במלון שיחשבו שהותרה הרצועה לשתות חלב אחר מאכלי בשר בסעודה אחת.

(ד) ומעתה נראה דלא מבעיא להרמ"א וסיעתו דס"ל דלא גזרינן גבי בשר עוף בחלב שקדים משום מראית העין דה"נ בשתיית חלב צמחוני אחר ארוחה בשרית אין לגזור משום מראית העין, כיון שאכילת מאכלי חלב אחר בשר בסעודה אחת אינה אסורה אלא מדרבנן. ומכל שכן לפי מאי דאסבר לן הכרתי ופלתי הרי גם חלב צמחוני אינו אלא מי פירות, ולא חלב מקרי, ואין לגזור בו משום מראית העין. אלא אף לדברי מהרש"ל וסיעתו שאוסרים בשר עוף בחלב שקדים משום דאף בדרבנן גזרינן משום מראית העין, י"ל שלא אסרו אלא בשר עוף בחלב שקדים ביחד, שניכר הדבר שאוכל בשר וחלב, ואין הכל יודעים שהוא חלב שקדים ויחשדוהו שאוכל בשר בחלב, אבל בנ"ד ששותה חלב צמחוני אחר שגמר לאכול ארוחת בשר, בכה"ג לא גזרינן משום מראית העין, שבעת שתיית החלב אין האיסור ניכר. וכן מצאתי להכנה"ג (סי' פז הגב"י אות ח) שכ', ראיתי בקושטא שנוהגים לאכול אורז שנתבשל עם חלב שקדים אחר אכילת תבשיל של בשר, ובשמחות וגיל אחר אכילת תבשילי בשר נוהגים להניחם עם פירות ומגדנות וכו', והוא מנהג פשוט בפני רבנים גדולים ולא ערערו בדבר. ונראה שלא אסר הרשב"א מפני מראית העין אלא לבשל חלב האשה עם בשר שאילו היה חלב בהמה היה אסור מן התורה שדרך בישול אסרה תורה, משא"כ באכילה לא אסר, כיון שאפי' בחלב בהמה אין כאן איסור אלא מדרבנן, בחלב אשה לא גזרינן משום מראית העין. ואפי' את"ל שגם לאכילה אסר הרשב"א, הני מילי כשאוכלם זה עם זה אבל זה אחר זה מותר, ואפי' את"ל שגם בזא"ז אסור, דוקא כששניהם מונחים לפנינו אבל כשאין שניהם לפנינו מותר לאוכלם זה אחר זה. ולפי זה אתי שפיר מנהג קושטא שמביאים אותם זה אחר זה. אבל אם מביאים אותם קודם סילוק תבשילי הבשר יש מקום לפקפק ע"ז משום מראית העין. ולפמ"ש הרמ"א לחלק בין בשר עוף בחלב שקדים לבשר בהמה בחלב שקדים, א"ש מנהג קושטא דהכא הוי בשר עוף, ולדברי מהרש"ל שאוסר צ"ל שיש לחלק בין אוכלם בבת אחת לאוכלם בזה אחר זה. עכ"ל. והנה מ"ש בתחלה לחלק בין בישול לאכילה, מבואר בתשו' הרשב"א ח"ג (סי' רנז) שאין חילוק בזה שבין בבישול ובין באכילה אסור משום מראית העין. ולכן העיקר שיש לחלק בין כשאוכלם בבת אחת לאוכלם זה אחר זה. וה"ט מפני שאין האיסור ניכר כששותה חלב שקדים או חלב צמחוני בפני עצמו לאחר שסיים אכילת הבשר...